

להוציא את הראש מהחול... ולהוציא את החול מהראש

צוהר - מבט אל הקיום המשותף של הרוב היהודי והמיעוט הערבי בישראל - סדרת הרצאות ושיחות

נפתח הצוהר - הקיום המשותף בין המיעוט הערבי לרוב היהודי במדינת ישראל

סדרת ההרצאות "צוהר", העוסקת בקיום המשותף של יהודים וערבים במדינת ישראל נפתחה בהשתתפות קהל של למעלה ממאה איש. סדרת ההרצאות נערכת ביוזמת קבוצת סיכוי בחוף הכרמל, במשותף עם המרכז הקהילתי קסריה.

במפגש הפותח התקיים פאנל דוברים בהנחיית **ירון לונדון** ובהשתתפות **ד"ר תאבת אבו - ראס**, מנהל שתי"ל וממובילי המסע המשותף של ערבים ויהודים לאושוויץ, **אסנת אלון**, מנחת קבוצות דיאלוג, **ד"ר נבילה אספניולי**, פסיכולוגית קלינית ופעילה פמיניסטית ערבייה ו**אריק רז**, ראש המועצה האזורית משגב לשעבר.

ירון לונדון פתח בסיפור אישי: ידיד נעורים ערבי, חברו לחדר בתקופת לימודיהם בכפר הירוק, כיום רופא ילדים מצליח ומבוסס, הולך וכבה לנגד עיניו. למרות הצלחתו המקצועית והכלכלית הוא אינו מצליח להשתלב בחברה הישראלית ומרגיש דחוי. עולמו במדינת ישראל חסום. לונדון ביקש גם משאר הדוברים להתחיל בזווית האישית ושאל **מה הביא אותם לעסוק ביחסים עם הצד האחר?**

ד"ר תאבת אבו - ראס מנהל שתי"ל בנגב ומרצה באוניברסיטת ב"ש, נולד בקלנסאווה, למד בארץ ובארה"ב והתמחה בפיתוח אזורי. ד"ר אבו-ראס מאמין שחיים משותפים מחייבים שכל קבוצה תכיר את הנרטיב של הצד האחר. הוא מכיר היטב את הסיפור היהודי, הוא יכול לשיר שירם כמו "אדמה אדמת" ולמד וקרא תנ"ך, אבל מה אנחנו יודעים על הסיפור שלו?

הוא מבקש שנכיר את הסיפור שלו, מחצית ממשפחתו שגרה בעבר בכפר ברגיה ע"י אשקלון, חיה כיום במחנות הפליטים בעזה. סבתו לפני מותה הפקידה בידיו את הקושן על חמשת הדונמים שלה בחולות אשקלון. עצם המודעות לסיפורו של האחר, יש בה, לדעתו לצמצם את הניכור ולשמש מנוף לפעילות ולאגינדה משותפת ולכן הוא יצא יחד עם 260 יהודים וערבים למשלחת משותפת לביקור באושוויץ. על היהודים והערבים לפעול יחד למען הדברים המשותפים וליצור חברה צודקת ושוויונית יותר שהערבים הם חלק ממנה. הוא מאמין שהדבר יכול להתרחש כאשר נסכים שגבולות האזרחות יהיה חופפים לגבול הגיאוגרפי ולא להגדרת הלאום.

אסנת אלון, מנחת קבוצות דיאלוג גדלה בקיבוץ בעמק חפר אל תוך האתוס המכוון של מדינת ישראל לפיו חזרנו לארץ אבותינו, והערבים דחו את ידנו המושטת לשלום. בהדרגה הבינה כי גרסה זו של המציאות אינה מדויקת ולא יכולה להיות בסיס לחיים משותפים. היא התחילה במפגשי דיאלוג כפעילות של קירוב לבבות,

ובהדרגה נפתחה לדיאלוג אמיתי, תוך שינוי התפיסות המושרשות בה. כשהיא משווה את רמת הפיתוח של שני יישובים סמוכים: עברון ומזרעה, קבעה כי עברון לא תוכל לחיות בגן עדן, כשמזרעה נמצאת בגיהנום.

ד"ר נבילה אספניולי פסיכולוגית קלינית, פמיניסטית פעילה בארגוני נשים, גדלה בנצרת כערבייה קתולית, בעלת ערכים סוציאליסטיים והומניסטיים. המפגש הראשון שלה עם החברה היהודית היה בגיל 15. לראשונה נתקלה בדחייה וקיפוח כשניסתה להתקבל ללימודי עבודה סוציאלית באוניברסיטת חיפה. כאן החל מאבקה שמלווה כל פלשתיני בישראל, והנמשך עד היום. כבעלת זהויות מגוונות, וכמיעוט בתוך מיעוט, מתקוממת נבילה נגד הגדרת השייכות שלה על-פי מוצא ולאום, וחולמת על עתיד אחר בו ההשתייכות למדינה תתבסס על ערכים משותפים ולא על לאום. נבילה מבינה את הצורך בהגדרה של ישראל כמדינה יהודית במצב הנוכחי, אולם מסרבת לוותר על חזון של ישראל כמדינת כל אזרחיה, עם הפרדה בין דת למדינה.

אריק רז, היה ראש המועצה האזורית משגב עד 1986 וכיום מכהן כיו"ר הועדה לתכנון ובנייה בגליל, משרה ממונה מטעם משרד הפנים.

15,000 התושבים היהודיים בגוש משגב יחד עם פחות מ-40,000 תושבי כרמיאל הינם מיעוט בתוך המיעוט הערבי של 200,000 ערביי האזור. לקראת אוקטובר 2000 הוא חזה שבר נוראי. בעת האירועים הם היו נצורים והרבה אצבעות מאשימות הופנו לעברו: הערבים טענו כי האירועים הם תולדה של קיפוח מתמשך והיהודים טענו שזו תולדה של הפתיחות והסובלנות המוגזמת.

אריק מאמין בהידברות מעשית למען השגת המטרות המשותפות של היהודים והערבים ולכן נוטל חלק בפורומים שונים העוסקים בזה.

אריק מדגיש את החשיבות הרבה שיש לאזורי תעשייה כמנוף לפיתוח כלכלי, ועל הניסיונות לקדם אזור תעשייה משותף, מפירותיו ייהנו היישובים היהודיים והערביים כאחד.

אריק מציין כי גם להנהגה המקומית של הציבור הערבי חלק במחדלי הפיתוח במגזר הערבי ומביא כדוגמה את אזור התעשייה בסכנין שאינו מתפתח בעיקר בגלל אינטרסים וחולשה של המנהיגות המקומית.

אחרי הצגת הסיפור האישי של כל אחד מהדוברים התפתח דיון בין הקהל לפאנל הדוברים ונסב על, הגדרתה של מדינת ישראל כמדינת לאום יהודית, ועל מקומו של המיעוט הערבי במדינה כזאת. אחת המשתתפות מהקהל הביעה ציפייה שביום בו תקום מדינה פלשתינית, יבחרו האזרחים הערבים בין חיים כמיעוט בישראל לבין חיים כרוב פלשתיני במדינתו עם כל הסממנים הלאומיים.

בתגובה התייחס ד"ר אבו ראס לתחושת השייכות השורשית של האזרחים הערבים למולדתם ולאדמתם, הקושרת אותם למדינת ישראל.

חברת סיכוי ציינה מן הקהל, את מבחני הנאמנות שאנו מציבים בפני האזרחים הערבים, שלעולם אין להם סוף כי הרף שלהם תמיד עולה.

מן הדוברים הערבים עלה צורך בטרמינולוגיה חדשה, בהגדרה כזו של המדינה בה יוכלו למצוא גם את עצמם, ד"ר אבו ראס דיבר על שותפות גורל על הכרה הדדית בכאב בסבל ובפחדים של שני הצדדים.

מתוך הקהל קמה יהודית קורין, שהשתתפה במסע המשותף לאושוויץ, ודברה על החוויה שהייתה לה שם

כאשר מצאה בשותפיה הערבים למסע משענת ומקור כוח.

ירון לונדון חזר אל הזכרון הקולקטיבי שלנו ועיצובו. הוא שאל: אם במדינת ישראל הלשון ההגמונית היא העברית, כי אז מה על השפה הערבית? אולי המדינה צריכה לדרוש מפקידים מעל רמה מסוימת לדעת ערבית? האם יש לנקוט בהעדפה מתקנת במשרדי המשלה ופיקוד המישטרה?

הערב נמשך כבר יותר משעתיים, ועדיין לא העלינו נושאים רבים: על חלוקת משאבי הקרקע וזכויות הבניה, על חוק השבות וזכות השיבה, על המצב הדמוגרפי וגבולות המדינה ועוד נושאים רבים ומגוונים. המפגש הראשון היה רק פתיחת הצוהר. הצצה מהירה אל ארץ לא מוכרת בה העין נתפסת להתרשמות מהירה. במפגשים הבאים נרחיב את הידע והמודעות לחיים המשותפים שלנו עם המיעוט הערבי במדינת ישראל.